

Izvešće sa stručnog usavršavanja organizacija Yahad-In Unum i Holocaust Memorial Center

Maja Lukić Puškarić, prof.
Osnovna škola Dubovac

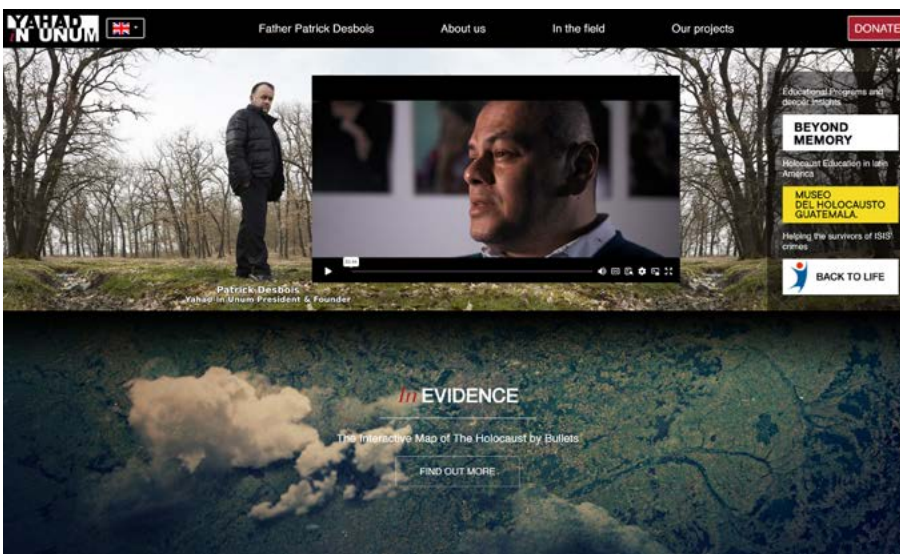
Od 21. do 23. rujna 2023. u Budimpešti se održavao 7. europski seminar za učitelje Povijesti i drugih društvenih predmeta u organizaciji francuske organizacije Yahad-In Unum i mađarskog Holocaust Memorial Centera iz Budimpešte. Seminar Holocaust By Bullets (Holokaust metcima) bio je predviđen za učitelje iz Mađarske, Češke, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije i Crne Gore. Na seminaru je imao priliku sudjelovati 21 učitelj, od tog njih sedam iz Hrvatske.

Holocaust Memorial Center je ustanova koja istražuje i obrađuje povijest progona mađarskih Židova. Sastoji se od muzeja, memorijala i istraživačkog centra. Istraživački centar pomaže ljudima u traženju člana svoje obitelji kojeg potom imaju priliku dodati na popis imena povećavajući time bazu podataka centra. Žid u dvorištu Memorijalnog centra holokausta ispisan je imenima 60 000 žrtava genocida. Muzej ima stalni postav i privremene izložbe. Iako je uglavnom usredotočen na židovsku povijest, muzej također spominje diskriminaciju i ubojstva Roma, homoseksualaca i osoba s invaliditetom. Sam Memorijalni centar zapravo je bivša obnovljena sinagoga i služi kao spomenik te su uz nju nadograđene zgrade istraživačkog centra i muzeja.

Yahad-In Unum je osnovao katolički svećenik Patrick Desbois 2004. godine. Organizacija je posvećena identificiranju i obilježavanju mjesta masovnih pogubljenja Židova i Roma u istočnoj Europi tijekom Drugog svjetskog rata. Yahad-In Unum kombinira hebrejsku riječ *yahad*, koju prevodimo kao *zajedno* i latinski izraz *in unum* koji znači *u jedinom*. Organizacija ima misiju da učeći od prošlosti i educiranjem u sadašnjosti, prevenira genocide i masovna ubojstva u budućnosti. Svoju misiju nastoji ostvariti na tri načina:

1. Istraživanjem – Organizacija identificira mjesta masovnih likvidacija Židova. Do današnjeg dana uspjela je identificirati više od 3000 mjesta i prikupiti više od 7000 svjedočanstava. Terenska istraživanja provodi na području Ukrajine i Rusije (tim istraživača više ne odlazi u obje države zbog rusko-ukrajinskog sukoba), Bjelorusije, Poljske, Rumunjske, Estonije i Litve.

2. Edukacijom – Organizacija podučava više od 500 učitelja svake godine kako bi mogli prenijeti znanje na svoje učenike. Pri podučavanju se koriste snimljena svjedočanstva svjedoka masovnih ubojstava: slučajnih svjedoka ubojstava, onih koji su svjedočili ubijanjima zbog znatiželje, onih koji su zakopavali žrtve, i malobrojnih preživjelih svjedoka. Osim snimljenih svjedočanstava organizacija koristi i pisane dnevnike, pisana svjedočanstva, dokumente i fotografije (do danas je sačuvano više od 100 fotografija ubijanja metcima koje su nastale kao dokaz za nadležne da proces ubijanja ide dobro).
3. Angažiranjem u sadašnjosti – Organizacija nastoji progovarati o zločinima i genocidima koji se, na žalost, događaju i danas, poput genocida koji ISIL (Islamska država Iraka i Levanta) vrši nad Jazidima u Iraku i Siriji, vjerskoj skupini čija se vjerovanja temelje na kombiniranju zoroastrijskih, kršćanskih, židovskih i muslimanskih vjerovanja, a koju sljedbenici ISIL-a smatraju štovateljima.

Fokus ovogodišnjeg seminara bilo je istraživanje tragičnog masakra u Kamenets-Podolskyju, gradu u zapadnoj Ukrajini, koji je u vrijeme Drugog svjetskog rata bio dio SSSR-a. Taj je masakr bio prvo veliko masovno ubijanje metcima tijekom holokasta, koji se dogodio između 26. i 28. kolovoza 1941. Uključivao je židovske muškarce, žene i djecu koji su dovedeni iz Mađarske, ali i ubijanje lokalnih Židova. Između 1941. i 1944. godine dogodile su se tisuće pogubljenja u sedam sovjetskih republika (Rusija, Ukrajina, Bjelorusija, Moldavija, Estonija, Litva i Latvija). Samo na službenom teritoriju Rusije, Bjelorusije i Ukrajine, istraživači procjenjuju da je broj istrijebljenih Židova bio najmanje 2,2 milijuna. Taj broj uključuje 1,6 milijuna žrtava u Ukrajini, najmanje 500 000 u Bjelorusiji i najmanje 120 000 u Rusiji. Više

od 80 % žrtava je strijeljano, ostali su deportirani i ubijeni u logorima smrti ili u plinskim kombijima. Druge prakse istrijebljenja uključivale su otrov kao i praksu zakapanja živih žrtava ili smrt žrtava u rudnicima i bunarima. Ova *metodologija* ubojstva strijeljanjem (*Holokaust metcima*), korištena je tijekom cijelog holokasta na istoku Europe.

Nakon dolaska u Budimpeštu, 21. rujna 2023., u predvečernjim satima uslijedio je terenski dio, obilazak židovske četvrti u Budimpešti s vodičem te službena večera dobrodošlice.

S obzirom na to da je radni dio seminara trajao samo dva radna dana, oba su bila vrlo intenzivna. Prvi radni dan započeo je predavanjem Michala Chojaka (direkora istraživačkog centra Yahad-In Unuma) koji nas je upoznao s radom organizacije Yahad-In Unum od njenih početaka do danas. Nakon toga uslijedilo je predavanje već spomenutog predavača u kojem nam je dao kronološki pregled Holokasta metcima pomoću vremenske crte i mape na kojoj su prikazane dosad istražene lokacije masovnih ubojstava. Upoznao nas je i s različitim koracima genocida nad Židovima. Zatim se fokus edukacije prebacio na studiju slučaja: masakr u Kamenets-Podolskyju. Sociologinja i redateljica dokumentarnih filmova Borbala Kriza svojim nas je predavanjem upoznala s primarnim povijesnim izvorima, snimljenim svjedočanstvima ljudi koji govore o masakru u Kamenets-Podolskyju, bilo da je riječ o svjedocima ili preživjelim. Ta nam snimljena svjedočanstva pružaju različite perspektive istog događaja (multiperspektivnost). Objasnila je kako su ljudi na različite načine preživjeli masakr: neki su pobjegli s mjesta egzekucije, dok su drugi uspjeli izbjeći deportacije jer su nabavili papire o državljanstvu. Prikazano je i kratko svjedočanstvo žene koja je preživjela masakr u Kamenets-Podolskyju. Nakon toga izlaganja i gledanja kratkog videosvjedočanstva imali smo priliku razgovarati s Geomom Eisenom, autorom knjige *A summer of mass murder: 1941. rehearsal for the Hungarian Holocaust* koji se na seminar javio *online*. Prije dolaska na seminar u Budimpeštu zadatak polaznika bio je pročitati četvrto poglavlje knjige koje govori o masakru u Kamenets-Podolskyju kako bi aktivno mogli sudjelovati u razgovoru s autorom.

Drugi i zadnji dan seminara započeo je predavanjem već spomenutog predavača Michala Chojaka o istraživanjima Yahad-In Unuma o genocidu nad Romima. Nakon kratke kronologije progona i ubijanja Roma (progoni nisu bili dosljedno provedeni i svugdje isti) imali smo priliku vidjeti i čuti snimljeno svjedočanstvo preživjelih Roma. Nakon toga uslijedilo je vrlo korisno predavanje na kojem je prezentiran detaljan Vodič za edukatore, koji je izradila Yahad-In Unum organizacije, a koji podučava kako učenicima prezentirati temu Holokausta metcima. Osažuje učitelje (edukatore) da svojim učenicima pokušaju korak po korak rasvijetliti stupnjeve ovog kriminalnog procesa. On je i danas model za masovno nasilje: od načina na koji su se grupe ljudi odvodile od strane svojih ubojica, u javnosti, u prisustvu susjeda, gledajući u oči svojih ubojica. Zato je prenošenje znanja o povijesti Holokausta metcima preko učitelja do učenika izuzetno važno i jedan je od načina borbe protiv nasilja u sadašnjosti i budućnosti.

Predavačica Marta Goldman, koja je ujedno bila zadužena za komunikaciju sa sudionicima prije početka seminara, održala je zanimljivo predavanje na temu Prikaz Holokausta metcima u umjetnosti u kojem se osvrnula na filmska, književna i glazbena ostvarenja koja prikazuju temu holokausta. Seminar je završio predavanjem koje problematizira masovne zločine i genocid današnjice. Poseban osvrt stavljen je na Jazide u Iraku, koji su, kako je već spomenuto u uvodnom dijelu članka, progonjeni od strane ISIL-a. Yahad-In Unum je pokrenuo projekt Back to life koji pomaže preživjelim da ponovno izgrade svoje živote otvaranjem vrata, pružanjem prilika i pokazivanjem ljudima koji su patili da za njih postoji svjetlija budućnost. Yahad-In Unum prikuplja svjedočanstva preživjelih kako bi dokumentirao i ponudio dokaze o svakom koraku jazidskog genocida.

Kolegama preporučujem pohađanje ovakvih seminara jer su izvršna prilika za osoban profesionalan rast, upoznavanje novih kolega izvan svoje države te stvaranje novih kontakata za eventualne buduće projekte i suradnje. Motiviraju vas da pokušate obraditi nove teme koje nisu u kurikulumu Povijesti, ali se mogu staviti kao jedna od dvije izborne teme koje se moraju naći u svakoj godini podučavanja Povijesti (npr. tema suvremenih genocida) kao i da se nastavite stručno usavršavati kako na državnim tako i na međunarodnim edukacijama.

Prijedlog za citiranje (APA stil):

Lukić Puškarić, M. (2023). Izvješće sa stručnog usavršavanja organizacija Yahad-In Unum i Holokaust Memorial Center. *Poučavanje povijesti*, II(2), 13–15.

